

Tema **SOLUȚIONAREA PAȘNICĂ A DIFERENDELOR INTERNAȚIONALE**

1. Planul temei prelegerii:

1. Noțiunea și tipologia diferendelor internaționale.
2. Mijloace diplomatice de soluționare a diferendelor internaționale.
3. Mijloace jurisdicționale de soluționare a diferendelor internaționale.
4. Soluționarea pașnică a diferendelor internaționale în cadrul organizațiilor internaționale.

2. Obiectivele prelegerii:

- Să definească diferendul internațional;
- Să determine eficiența mijloacelor diplomatice de soluționare a diferendelor internaționale;
- Să identifice efectele mijloacelor jurisdicționale de soluționare a diferendelor internaționale;
- Să analizeze în aspect comparativ mijloacele diplomatice de soluționare a diferendelor internaționale;
- Să distingă jurisdicția ad-hoc de jurisdicția permanentă;
- Să propună mijloace diplomatice de soluționare a diferendelor internaționale;
- Să propună mijloace jurisdicționale de soluționare a diferendelor internaționale;
- Să formuleze premisele de recurgere la soluționarea pașnică a diferendelor internaționale în cadrul organizațiilor internaționale.

3. Bibliografie :

1. Andronovici C. , **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. "Graphix", Iași, 1993.
2. Alland Denis, **DROIT INTERNATIONAL PUBLIC**, Ed. PUF, Paris 2000.
3. Balan Oleg, Serbenco Eduard, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, vol. 1, Chișinău 2001.
4. Balan Oleg, Burian Alexandru, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, vol. 2, Chișinău 2001.
5. Бекяшев К. А., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПУБЛИЧНОЕ ПРАВО**, Учебник, Проспект, Москва 2004.
6. Блатова Н. Т. , **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО В ДОКУМЕНТАХ**, Москва 1982.
7. Bolitineanu Alexandru, Năstase Adrian, Aurescu B., **DREPT INTERNAȚIONAL CONTEMPORAN**, Ed. ALL BECK, 2-a ed. București 2000.
8. Combacau Jean, Sur Serge, **DROIT INTERNATIONAL PUBLIC**, 3-e ed., MONTCHRESTIEN, Paris 1997.
9. Carreau Dominique, **DROIT INTERNATIONAL**, 6-e ed., PEDONE, 1999.
10. Crețu Vasile, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, București 2001.
11. Diaconu Ion, **CURS DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. Șansa, București 1993/1997.
12. Diaconu Ion, **TRATAT DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, 1 volum, Ed. "Lumina Lex", București 2002.
13. Dupuy Pierre-Marie, **DROIT INTERNATIONAL PUBLIC**, 4-e ed., DALLOZ, 1998.
14. Dupuy Pierre-Marie, **LES GRFANDS TEXTES DE DROIT INTERNATIONAL**, 2-e ed., Paris 2000.

15. Frangi Marc, Schulz Patrick, **DROIT DES RELATIONS INTERNATIONALES**, Ed. DALLOZ, 1995.
16. Ecobescu Nicolae, Duculescu Victor, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, vol. 1, Ed. "Hyperion", București 1993.
17. Geamănu Grigore, **DREPT INTERNAȚIONAL CONTEMPORAN**, Ed. didactică și pedagogică, București 1975/1981, 2 volume.
18. Herchi Ș. **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ediția a II-a, Ed. Convex, Oradea 2000.
19. Колосов И.М., Кривчикова Э.С., 3 тома, **ДЕЙСТВУЮЩЕЕ МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Москва 1997.
20. Колосов И.М., Кривчикова Э.С., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Международные отношения, Москва 2003.
21. Кузнецов В. И., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Учебник, Москва, Юристъ 2001.
22. Лукашук И.И., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Общая часть, особенная часть, Москва 1997.
23. Mazilu Dumitru, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. Lumina LEX, București 2001.
24. Miga-Beșteliu Raluca, **DREPT INTERNAȚIONAL – INTRODUCERE ÎN DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. ALL, București 1997.
25. Mazilu Dumitru, **DREPTUL PĂCII. TRATAT**, Ed. All Beck, București 1999
26. Mihăilă Marian, **ELEMENTE DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC ȘI PRIVAT**, Ed. All Beck, București 2001.
27. Năstase A., Aurescu B., Jura C., **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC – SINTEZE PENTRU EXAMINE**, Ed. All Beck, București 2002.
28. Nguyen Quoc Dinh, Patrick Daillier, Alain Pellet, **DROIT INTERNATIONAL PUBLIC**, Ed. L.G.D.J., Paris 1999.
29. Niciu Marțian, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. Chemarea, Iași, 2 volume 1993 /1997.
30. Niciu Marțian, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. SERVOSAT, Arad, 2001.
31. Niciu Marțian, **CULEGERE DE DOCUMENTE DE DREPT INTERNAȚIONAL**, 2 volume, Ed. Lumina LEX, 1997.
32. Панов В.П., Филимонова М.В., Шульга С.В., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО В СХЕМАХ И ТАБЛИЦАХ**, Учебное пособие, Москва 1997.
33. Панов В. П., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Москва 1997.
34. Popescu Dumitra, Năstase Andrian, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, București 1997.
35. Popescu Dumitra, Năstase Adrian, Coman F., **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Casa de editură și presă "Șansa", București 1994, revăzută și adăugită în 1997.
36. Preda-Mătășaru Aurel, **TRATAT DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. Lumina LEX, București 2002.
37. Rousseau Charle, **DROIT INTERNATIONAL**, 10-e ed., DALLOZ, 1984.

4. Teze (repere de conținut):

1. Noțiunea și tipologia diferendelor internaționale.

SOLUTIONAREA PASNICAA DIFERENDELOR INTERNATIONALE
 Relațiile internaționale contemporane sunt dominate de mari probleme (unele mai vechi), fără a exista încă, paradoxal, soluții alternative. Cea mai gravă dintre ele, violența (deși a fost și reglementată nu a dispărut, ci acăpătat noi forme de manifestare, unele foarte grave, precum conflictele interne de structurante

sau terorismul internațional). Rezultă că diferendele internaționale, după cum au sau nu teme juridice, pot fi: -diferende juridice – atunci când contradicția este urmare aneînțelegerilor cu privire la interpretarea și aplicarea dreptului pozitiv, precum interpretarea unui tratat, probleme de drept internațional, fapte de încălcare a obligațiilor internaționale, reparația datorată pentru încălcarea unei obligații internaționale. -diferende politice – când contradicția nu are teme juridice, reprezentând doar pretenții care nu au corespondent în dreptul pozitiv. Totuși, ideea de soluționare a diferendelor prin mijloace pașnice nu este nouă. Încă din antichitate întâlnim practici ale statelor, unele valabile și astăzi, prin care încercau să-și rezolve problemele fără folosirea forței. De exemplu, cel mai vechi tratat cunoscut „Tratatul sublim” încheiat în anul 1296 î. Chr. între Ramses al II-lea, faraonul Egiptului, și Hattuşill al III-lea, regele hitiților, consemna obligația celor două state de a trăi în pace și de a-și rezolva problemele fără a se ataca. De asemenea, statele Chinei antice și cetățile state grecești (sec. al VI-lea î. Chr.) au încheiat tratate și au stabilit reguli prin care renunțau la război și prevedeau mijloace pașnice de soluționare a diferendelor, precum tratativele (negocierea), arbitrajul sau mediația. Din punct de vedere istoric, se cuvin menționate cele două convenții de la Haga, din 1899 și 1907, pentru reglementarea pașnică a diferendelor internaționale. Ele lăsa statelor opțiunea între căi pașnice și nepașnice de reglementare, cerându-le să acorde prioritate mijloacelor pașnice, pe cât posibil și dacă circumstanțele o permit, înainte de a recurge la arme. Primul document de drept internațional care statuează mijloacele pașnice ca singurele modalități pentru rezolvarea diferendelor este Pactul Briand-Kellogg, care condamnă recurgerea la război pentru soluționarea diferendelor internaționale și cere să se renunțe la acesta (art. 1). În articolul 2 din pact se prevede că toate diferendele sau conflictele dintre state trebuie să fie reglementate pe cale pașnică, independent de natura și de originea lor, fără a mai lăsa statelor în litigiu alegerea de a recurge la forța militară spre a le soluționa. Textul Cartei ONU care prevede obligativitatea reglementării diferendelor internaționale numai pe cale pașnică este articolul 2 alineatul 3, stabilind obligația statelor membre ale organizației de a rezolva diferendele dintre ele exclusiv pe cale pașnică, astfel încât pacea, securitatea internațională, precum și justiția să nu fie periclitate. Capitolul VI din Cartă (art. 33-38) este consacrat în totalitate rezolvării pașnice a diferendelor. Mai recent, în 1988, Adunarea Generală a ONU a adoptat Declarația de la Manila asupra reglementării pașnice a diferendelor internaționale, care detaliază și reglementează principiul soluționării pe cale pașnică a diferendelor internaționale. În Carta de la Paris pentru o nouă Europă, din 1990, adoptată la reuniunea la nivel înalt a statelor participante la CSCE, s-a reafirmat principiul reglementării pașnice a diferendelor dintre state și s-a hotărât să se pună la punct mecanisme de prevenire și rezolvare a conflictelor între statele-părți. Potrivit articolului 34 din Carta ONU, Consiliul de Securitate „poate ancheta orice diferend sau orice situație care ar putea duce la fricțiuni internaționale sau ar putea da naștere unui diferend, în scopul de a stabili dacă prelungirea diferendului sau situației ar pune în primejdie menținerea păcii și securității internaționale”. Părțile trebuie să facă eforturi în scopul de a reglementa cu promptitudine diferendele internaționale dintre ele prin negocieri, anchetă, mediere, conciliere sau alte mijloace pașnice, la alegerea lor (Rezoluția nr. 2625 a Adunării Generale). Așa cum se dovedește conflictul armat din fosta Iugoslavie, un diferend care nu este soluționat la timp riscă, de cele mai multe ori, să declanșeze un conflict armat, iar recurgerea la forță complică și mai mult problemele și îngreuiază reglementarea lor pe cale pașnică. Existența noilor mijloace de distrugere în masă, prin dezvoltarea și răspândirea armelor nucleare, care amenință nu numai pacea și securitatea universală ci însăși civilizația contemporană, este pledoaria cea mai convingătoare pentru rezolvarea oricărui conflict, de a nu-l lăsa să se acutizeze. În domeniul reglementării pașnice a diferendelor internaționale pot fi enumerate, până în zilele noastre, aproximativ 30 de asemenea instrumente, începând cu Convenția de la Haga din 1907, la care ne-am referit mai sus, și până la declarațiile Adunării Generale a ONU; dintre acestea trebuie amintite Declarația asupra principiilor dreptului internațional privind relațiile prietenești și cooperarea dintre state conform Cartei ONU și Declarația de la Manila. În Declarația de la Manila se prevede că obligația de reglementare pașnică se aplică tuturor diferendelor

internaționale, oricare ar fi gravitatea sau natura lor. Dacă părțile nu au ajuns să reglementeze diferendul prin mijloace tradiționale iar prelungirea acestuia ar putea amenința menținerea păcii, Consiliul de Securitate va fi obligatoriu sesizat. Un diferend internațional se poate naște nu numai între state, ci și între state și organizații internaționale sau între asemenea organizații, și lor aplicându-se principiile esențiale ale soluționării diferendelor între state. Mijloacele pașnice de rezolvare a diferendelor internaționale sunt mijloacele permise de dreptul internațional. După tipul mijlocului și modalitatea de utilizare, le putem grupa în:

a) mijloace diplomatice, care includ negocierea, bunele oficii, medierea ancheta internațională și concilierea internațională;

b) mijloace juridictionale, care includ arbitrajul internațional și justiția internațională;

c) organizațiile interguvernamentale universale și regionale. Mijloacele bazate pe constrângere sunt acelea care numai limitativ sunt acceptate de dreptul internațional, respectiv:

a) mijloace bazate pe constrângere fără folosirea forței armate, precum retrasiunea, represaliile sau ruperea relațiilor diplomatice;

b) mijloace bazate pe constrângere cu folosirea forței armate, în virtutea dreptului la apărare individuală sau colectivă, ca drept legitim consacrat de Carta ONU (art. 51), dar și măsurile de constrângere în baza Cartei ONU, cap. VII, care implică folosirea forței armate, pe care le poate aplica exclusiv Consiliul de Securitate împotriva agresorilor sau pentru aplanarea altor situații care pun în pericol pacea și securitatea internațională. În concluzie, dreptul internațional actual nu permite, cu excepțiile arătate mai sus, folosirea forței armate de către state ca instrument al politicilor internaționale, în scopul rezolvării diferendelor la care sunt parte.

2. Mijloace diplomatice de soluționare a diferendelor internaționale.

Negocierea a deținut întotdeauna un loc central în cooperarea internațională, cu începere din cele mai vechi timpuri. Negocierilor nu li se aplică reguli stricte de procedură. Toate elementele negocierilor și condițiile pentru desfășurarea lor se stabilesc de părțile în diferendul respectiv. Negocierea, ca și celelalte mijloace pașnice de rezolvare a diferendelor trebuind să fie conforme cu justiția, condiție generală pentru toate mijloacele pașnice. Negocierile diplomatice între părțile în conflict constituie, în mod natural, mijlocul cel mai simplu și mai eficient de a ajunge la o reglementare satisfăcătoare. Un tip de negocieri sunt considerate și consultările; ele nu sunt prevăzute în articolul 33 al Cartei ONU, dar sunt incluse într-un număr de tratate ca mijloc de reglementare a litigiilor legate de aplicarea sau interpretarea tratatelor respective (ex.: art. 84 al Convenției de la Viena din 1978; art. 42 al Convenției de la Viena din 1983 privind succesiunea statelor la bunuri, arhive și datorii de stat). În funcție de cadrul de desfășurare a negocierilor, acestea pot fi: a) negocieri bilaterale în cadrul cărora reprezentanții părților în litigiu se întâlnesc direct sau își fac cunoscute punctele de vedere prin intermediul corespondenței scrise. Negociatorii sunt, cel mai adesea, miniștrii afacerilor externe sau funcționarii ai ministerelor afacerilor externe, dar pot fi și negociatori specializați. b) negocierile plurilaterale sau multilaterale. În cazul în care într-un conflict sunt implicate mai multe state, o conferință internațională poate oferi cadrul optim negocierilor. c) negocieri colective. O organizație internațională poate constitui, de asemenea, cadrul optim negocierilor atunci când soluționarea unui anumit litigiu interesează un grup de state membre ale organizației respective. Medierea este tot o procedură diplomatică de reglementare a diferendului. Se deosebește de negociere prin introducerea unui terț în desfășurarea negocierilor. Mediatorul trebuie să fie un terț acceptat, de comun acord, de părțile aflate în diferend. Acesta poate fi un stat, un grup de state, ONU sau instituțiile sale specializate, alte organizații internaționale, convocare mondială sau regională sau o personalitate de prestigiu (om politic, jurist, expert). Terța persoană propune o soluție părților, care nu are însă caracter obligatoriu. Această modalitate de reglementare pașnică a litigiilor este prevăzută într-o serie de tratate multilaterale: convențiile de la Haga din 1899 și 1907 privind reglementarea pașnică a conflictelor internaționale, Tratatul interamerican asupra bunelor oficii și

medierii din 1936, Carta Națiunilor Unite, Declarația de la Manila privind reglementarea pașnică a diferendelor internaționale din 1982, etc.

Bunele oficii prevăzute în Convenția de la Haga, precum și în declarația de la Manila se deosebesc de mediere prin faptul că persoana care oferă bunele oficii nu participă la negocieri și nu formulează propuneri pentru rezolvarea controverselor; în esență, bunele oficii facilitează comunicarea între părți și sunt utile dacă părțile aflate în diferend nu au relații diplomatice între ele sau le-au rupt.

Ancheta internațională Este mijlocul diplomatic de rezolvare pașnică a diferendelor internaționale, prin care un organ comun sau o persoană desemnată de părțile la un diferend cercetează starea de fapt, uneori și de drept, precum și pretențiile părților la diferend în scopul stabilirii împrejurărilor în care a apărut, luând decizii în acest sens, dar fără caracter obligatoriu pentru părți. Ancheta internațională se bazează pe ideea că negocierile dintre părțile aflate în diferend, pentru găsirea unor soluții echitabile, trebuie să se fundamenteze pe o cunoaștere corectă și exactă a faptelor care au generat diferendul respectiv. Considerându-se că elucidarea faptelor de către statele aflate în diferend nu ar oferi garanția stabilirii cu exactitate a acestora, a apărut necesitatea instituirii, în acest scop, a unor comisii internaționale de anchetă, care să stabilească o versiune unică a faptelor. Consacrarea anchetei internaționale într-un document multilateral s-a făcut prima dată, în Convenția de la Haga din 1899 și, ulterior, în Convenția de la Haga din 1907 (art. 9) Ea nu este o modalitate de soluționare independentă, fiind utilizată ca o treaptă anterioară pentru o altă modalitate pașnică de soluționare (concilierea, arbitrajul având un caracter facultativ). Ancheta trebuie să se limiteze numai la examinarea problemelor de fapt, tendința de a se aluneca spre analiza aspectelor de drept justificând reținerea statelor de a nu recurge prea des la anchetă. Comisia de anchetă se instituie printr-o convenție specială între părțile în litigiu. Comisia este formată dintr-un număr impar de membri-comisari având cetățenia părților în conflict și comisari terți. Comisarii sunt aleși intuitu personae, nereprezentând guvernele lor. Părțile sunt reprezentate prin agenți speciali care servesc ca intermediari între ele și comisii; ei pot fi asistați de consilieri sau avocați care să susțină interesele părților în fața comisiei. Ancheta are loc în procedură de contradictorialitate. Aceasta cuprinde, în primul rând, expunerile părților asupra faptelor. Comisia poate examina documente, diferite acte, poate audia martori și experți, poate să se deplaseze la fața locului (aceasta presupune însă acordul părții care exercită suveranitatea asupra teritoriului respectiv). Comisia internațională de anchetă finalizează acțiunea printr-un raport-concluzie adoptat cu majoritatea voturilor membrilor, raport pe care îl prezintă părților la diferend, acestea putând să țină sau nu seama de concluziile comisiei. Acest raport nu are caracterul unei sentințe arbitrară. Prin urmare, raportul, care trebuie să concluzioneze exclusiv asupra stării de fapt, nu asupra răspunderii părților, are un caracter facultativ. Primele referiri la procedura de conciliere s-au făcut în cadrul tratatelor bilaterale încheiate în primele decenii ale secolului al XX-lea. În 1922, Societatea Națiunilor a adoptat o rezoluție prin care se propune statelor supunerea diferendelor unor comisii de conciliere.

Ulterior, numeroase tratate multilaterale au consacrat concilierea ca un mijloc de soluționare pașnică a diferendelor: Carta ONU (art. 33), Declarația de principii din 1970, Carta OUA, Declarația de la Manila din 1982 ș.a. Această procedură asociază elementele medierii și ale anchetei, având trăsături caracteristice proprii. Spre deosebire de mediere, concilierea presupune o investigație realizată de un organ independent, și nu de un terț care acționează ca mediator. În raport cu ancheta, concilierea are ca obiect nu numai cercetarea faptelor prin audierea părților, ci se procedează în continuare la concilierea propriu-zisă, adică la propunerea de soluții părților, care se vor pronunța asupra lor. Concilierea realizează trecerea de la mijloacele politico-diplomatice de soluționare la cele juridictionale. Se deosebesc de acestea din urmă prin faptul că soluția propusă de comisia de conciliere are un caracter facultativ și nu obligatoriu. Se aseamănă cu mijloacele juridictionale de reglementare a diferendului prin faptul că se realizează printr-o procedură în contradictoriu. Ea se desfășoară prin constituirea de către părțile în cauză a unei comisii de conciliere permanente sau ad-hoc. În cazul tratatelor multilaterale care prevăd

instituirea unor comisii de conciliere, se recurge la stabilirea unei liste permanente de conciliatori alcătuită dintr-un număr fix de naționali desemnați de fiecare stat-parte la tratat. În caz de diferend, fiecare parte alege, în mod unilateral, un membru național înscris pe listă, iar aceștia aleg, de comun acord, președintele comisiei dintre ceilalți conciliatori înscriși pe listă de celelalte state.

Lucrările comisiei au un caracter secret, publicitatea fiind interzisă până când rezultatul procedurii de conciliere este evident. De la regulă se poate deroga pe baza unanimității comisiei și a acordului părților în litigiu.

3. Mijloace jurisdicționale de soluționare a diferendelor internaționale.

Arbitrajul internațional Potrivit unei definiții date de doctrină, „arbitrajul este modul de reglementare a diferendelor internaționale în care părțile, printr-o convenție formală, se supun deciziei unei terțe părți, care poate fi una singură sau mai multe, în urma unei proceduri contencioase din care rezultă o hotărâre definitivă”. Practica arbitrajului, în sensul modern, a jucat un rol însemnat din înaintea de sfârșitul secolului XVIII-lea, generalizându-se în secolul al XIX-lea. Convenția de la Haga din 1907 a consacrat un întreg titlu arbitrajului (titlul IV, împărțit în cinci capitole). Arbitrajul internațional este judecata realizată de o instanță de judecată, constituită de părțile la un diferend determinat, pentru soluționarea acestuia. Practic, arbitrajul internațional, ca metodă de rezolvare pe cale pașnică a diferendelor, face trecerea de la concilierea internațională la instanțele de judecată internaționale permanente. Astfel, dacă o comisie internațională de conciliere nu poate lua decizii obligatorii pentru statele părți la diferend, hotărârile instanței de arbitraj sunt obligatorii pentru statele care au supus judecării ei un diferend dar numai pentru acel diferend. În același timp, instanța de arbitraj internațional se deosebește de instanța de judecată internațională prin caracterul său ad-hoc și prin faptul că judecătorii sunt aleși de părțile la diferend. Arbitrajul internațional are un caracter facultativ, statele putând să recurgă sau nu la acest mijloc de soluționare a diferendelor. Acordul de a recurge la arbitraj poate avea mai multe forme: -compromisul, ca un tratat prin care se stabilesc toate detaliile referitoare la diferend, alcătuirea instanței arbitrale, procedura etc. Acest acord poate, în anumite împrejurări, să aibă forma unui tratat general de arbitraj permanent, cu aplicabilitate pentru orice diferend intervenit între părțile tratatului. -clauza compromisorie la un tratat prin care se fac trimiteri la tratate de arbitraj anterioare. În această situație, clauza poate fi una specială, când se referă la un anumit diferend, sau una generală, când se are în vedere orice diferend ulterior.

Decizia instanței de arbitraj – sentința arbitrală – este obligatorie pentru părți, dar numai pentru cauza judecată și nu poate fi contestată decât numai pentru aspecte procedurale, eroare, dol, constrângere sau coruperea arbitrilor. Se pot admite totuși recursul în interpretare, când părțile sunt în dezacord cu sensurile aplicării sentinței, recursul în corectare, precum erori de fapt sau de drept, și recursul în revizuire, când se descoperă fapte noi care pot influența considerabil sentința. Arbitrajul internațional prezintă anumite caractere specifice care îl individualizează în sistemul modalităților de soluționare pașnică a diferendelor: a) Caracterul judiciar (presupune existența unui element terț – organ arbitral – care trebuie să se pronunțe printr-o hotărâre judiciară); Acest caracter presupune și caracterul obligatoriu al hotărârii pronunțate ceea ce îl diferențiază de modalitățile diplomatice de soluționare pașnică care constituie faza prealabilă utilizării arbitrajului; b) Caracterul consensual (acordul părților poate să fie anterior sau posterior, general sau special, dar trebuie să existe întotdeauna); c) Caracterul limitat (limitele se referă la excluderea anumitor categorii de diferende din cadrul celor care pot fi supuse arbitrajului: diferendele politice – decât într-o anumită perioadă, diferende care pot afecta suveranitatea, independența etc.); d) Caracterul suplu (în funcție de datele concrete ale diferendului, procedura arbitrajului poate fi stabilită cu suplețe, pe baza unor reguli simple). În sistemul juridic internațional actual, existența unor instanțe judiciare constituie o excepție, iar ele sunt create prin acordul statelor. Există însă o tendință mai amplă, concretizată în crearea unor instanțe în cadrul regional. Curtea de Justiție a Comunităților Europene (în prezent

Uniunea Europeană) spre deosebire de alte jurisdicții internaționale, are competențe foarte diversificate, și anume: interpretarea tratatelor și actelor comunitare, dar și pe cea de a anula sau de a aprecia validitatea actelor adoptate de organele comunitare. Ea este competentă să judece recursurile privind încălcarea obligațiilor lor de către statele membre. Prima instanță de judecată internațională cu caracter permanent a fost însă Curtea Permanentă de Justiție Internațională, care a funcționat în baza

Pactului Societății Națiunilor, dar independent de aceasta, luând peste 85 de decizii în cauzele judecate. După ce de-al doilea război mondial, ca succesoare a Curții Permanente de Justiție Internațională, s-a înființat Curtea Internațională de Justiție, în baza Cartei ONU, ca organ principal jurisdicțional al ONU, dar independent de acesta. Rolul Curții Internaționale de Justiție este de a soluționa diferendele dintre state și de a acorda avize consultative calificate în orice problemă juridică la cererea Adunării Generale și a Consiliului de Securitate ori a altor organe și instituții specializate ale ONU. Aceasta înseamnă că statele nu pot cere avize consultative. Sesizarea CIJ de către statele care doresc să-și rezolve diferendul pe această cale, se realizează prin adresarea unei cereri care trebuie să cuprindă ca elemente obiectul diferendului, partea reclamantă și partea reclamată. Înainte de începerea procesului, Curtea poate adopta prin ordonanțe măsuri conservatorii (pentru conservarea drepturilor părților la diferend) iar părțile pot ridica excepții preliminare referitoare la declarația de acceptare a competenței Curții, lipsa negocierilor prealabile și altele. Reprezentarea părților în fața Curții se realizează prin agenți oficiali, însoțiți de consilieri și avocați. Procedura de judecată presupune parcurgerea a două faze: - faza scrisă, în cadrul căreia se depun de către părți memoriile, contra memoriile și alte documente referitoare la situația de fapt a diferendului; - faza orală, în care sunt audiați martorii, experții și reprezentanții statelor la diferend. Dezbaterile sunt publice și conduse de președinte. La cererea părților, ele pot fi ținute și cu ușile închise. Hotărârea Curții este adoptată cu majoritatea judecătorilor prezenți, în caz de voturi egale, votul președintelui fiind preponderent. O hotărâre a Curții are trei părți: prima – care determină cauza, faptele și sinteza argumentelor părților, a doua – motivația hotărârii, iar concluziile sunt conținute în partea a treia a hotărârii prin care Curtea soluționează diferendul. În Statutul Curții se mai precizează că hotărârea Curții are forță obligatorie numai între părți și numai cu privire la cauza respectivă. Hotărârea este definitivă. Dacă există o controversă în privința înțelesului său, Curtea o va interpreta la cererea oricărei părți.

Un rol deosebit de important în soluționarea diferendelor internaționale și a multor situații internaționale care au pus în pericol pacea și securitatea internațională l-a avut și-l are ONU. Pe lângă Curtea Internațională de Justiție, ca organ principal jurisdicțional al ONU, au competențe în soluționarea diferendelor internaționale și Adunarea Generală și Consiliul de Securitate. Adunarea Generală a ONU poate discuta orice chestiuni sau cauze care intră în cadrul Cartei și poate face recomandări membrilor sau Consiliului de Securitate. Adunarea Generală poate dezbate orice probleme privitoare la menținerea păcii și securității internaționale ce-i sunt supuse de statele membre sau de Consiliul de Securitate sau de ambele și să le facă recomandări, fiecăruia sau ambelor sub rezerva art. 12. Adunarea Generală trebuie să supună Consiliului de Securitate orice problemă ce amenință pacea și securitatea internațională, înainte sau după discutarea ei. Adunarea poate recomanda măsuri pentru aplanarea pașnică a oricărei situații pe care o consideră de natură a dăuna bunăstării generale sau relațiilor prietenești între națiuni, inclusiv încălcarea principiilor Națiunilor Unite. Consiliul de Securitate poate invita părțile într-un diferend să-l rezolve ele însele, putând recomanda procedurile sau metodele de aplanare a unui diferend sau a unei situații, sau condițiile de rezolvare pașnică a diferendului lor. Prin urmare acțiunea Consiliului de Securitate constă esențialmente în favorizarea reglementării pașnice a diferendelor de către părțile înseși. În Cartă sunt prevăzute următoarele forme de sesizare a Consiliului de Securitate în vederea rezolvării unui diferend: - dacă părțile n-au reușit să rezolve diferendul prin mijloacele pașnice clasice (art. 33) ele au obligația de a supune diferendul Consiliului (art. 37), aceasta constituind o excepție de la sesizarea facultativă; - dacă toate părțile într-un diferend cer Consiliului să procedeze astfel. Consiliul de Securitate poate în orice stadiu al

unui diferend a cărui prelungire pune în primejdie menținerea păcii și securității internaționale, să recomande procedurile sau metodele de aplanare adecvate luând în considerare orice proceduri adoptate de părți pentru reglementarea diferendului.

Prin recomandările pe care le face Consiliul de Securitate al ONU, acesta are în general funcții de bune oficii, de mediator sau de conciliator, el putând acționa și prin comisii interguvernamentale. În art. 52 din Cartă se subliniază importanța unor acorduri sau organisme regionale destinate să se ocupe cu problemele privind menținerea păcii și securității internaționale ce pot fi rezolvate pe plan regional. Acestea trebuie însă să fie compatibile cu scopurile și principiile organizației mondiale. Membrii ONU care încheie asemenea acorduri sau instituie asemenea organisme trebuie să facă toate eforturile în scopul de a reglementa pașnic, prin intermediul acelor acorduri sau organisme, diferendele cu caracter local, înainte de a le supune Consiliului de Securitate (art. 52 alin. 2 din Cartă). Cu alte cuvinte, într-o asemenea situație, organizația regională apare *mutatis mutandis* ca o instanță de fond, iar Consiliul ca a doua treaptă de jurisdicție.